

Riigikogu otsuse „Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Riigikogu otsuse eelnõus tehakse ettepanek suurendada Eesti osalust Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas (edaspidi *pank*) 403 sissemakstava aktsia võrra¹ koguväärtuses 4 030 000 eurot, mis tuleb 5 aasta jooksul pangale tasuda.

Peale Venemaa agressioonisõja algust Ukrainas algasid rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides sh pangas konsultatsioonid, kuidas Ukrainat tugevamalt toetada, nii sõja ajal kui hiljem ülesehitusel. Pank hindab, et panga aastane investeeringute maht Ukrainas tõuseb järgnevatel aastatel kuni 3 miljardi (mld) euroni, mis on kaks korda suurem sõja ajal tehtud investeeringute aastatasemest. Alates sõja algusest on pank Ukrainasse investeerinud 4,5 mld eurot.

Ülesanne kapitalisuurenduse ettepaneku koostamiseks eelkõige Ukraina edasiseks toetamiseks sõja ajal ning sõjajärgses ülesehituses sätestati 18. mai 2023. a panga juhatajate nõukogu (*Board of Governors*) resolutsiooniga nr 258. Uute aktsiate märkimise tingimused on sätestatud panga juhatajate nõukogu 15. detsembri 2023 resolutsioonis nr 265. Pank emiteerib kokku 400 000 sissemakstavat aktsiat nominaalväärtuses 4 miljardit eurot.

Aktsiakapitali suurendatakse alates 31.12.2024. a. Peale seda 30. juuniks 2025. a peab iga liige, kes soovib aktsiaid märkida, esitama pangale märkimiskirja ja kinnitused nõuetekohaste seadusandlike protseduuride läbiviimise kohta.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Otsuse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Rahandusministeeriumi EL ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Priit Potisepp (telefon 53018156, priit.potisepp@fin.ee) ja Kristiina Abel (telefon 5660 0651, kristiina.abel@fin.ee) ning kooskõlastanud personali- ja õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (agnes.peterson@fin.ee, 58851301). Panga kapitalitõusu käsitlevad resolutsioonid on eesti keelde tõlkinud ja tõlke toimetanud Toimetaja tõlkebüroo (Välek OÜ) (e-mail info@toimetaja.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega, EL õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Panga aktsiate märkimine

Panga aktsiakapitali võib suurendada soovitatavaks peetaval ajal ja tingimustel, kui selle poolt on vähemalt kaks kolmandikku panga juhatajate nõukogu liikmetest, kes esindavad vähemalt kolme neljandikku liikmete kogu-hääleõigusest. Eesti esindaja juhatajate nõukogus on rahandusminister². Asutamislepingu artikli 5 punkti 3 järgi on lubatud aktsiakapitali suurenemise korral igal liikmel võimalus märkida aktsiaid juhatajate nõukogu poolt määratud tingimustel ja proportsioonis, mis vastab aktsiakapitali suurendamisele ja tema poolt märgitavate aktsiate

¹ Panga lubatud aktsiakapital koosneb sissemakstavatest ja sissenõutavatest aktsiatest. Iga aktsia väärtus on 10 000 eurot.

² Vastavalt Vabariigi Valitsuse 22. aprilli 2005. a korraldusele nr 214

suhtele kogu märgitavasse aktsiakapitali vahetult enne seda suurendamist. Kuigi ükski liige ei ole kohustatud märkima mis tahes osa aktsiakapitali suurendamisest, eeldatakse, et kõik panga liikmed seda teevad. Asutamislepingu artikli 5 punkti 1 kohaselt märgib iga liige aktsiaid oma seaduslikke nõudeid järgides.

Sissemakstavate aktsiate märkimiseks edastab liige pangale nõutavad märkimisdokumendid: märkimiskiri, millega märgitakse sissemakstavad aktsiad kooskõlas märkimiskirjas toodud arvuga; kinnitus, et liige on nõuetekohaselt teinud kõik seadusandlikud ja muud sisemised toimingud, mis on vajalikud märkimise tegemiseks; ja lubadus esitada toimingute kohta pangale nõutavat teavet. Märkimiskiri jõustub ja selle alusel tehtud märkimine loetakse sooritatuks jõustumiskuupäeval (31.12.2024 a) või päeval, mil pank teatab aktsiaid märkinud liikmele, et liikme poolt esitatud dokumendid on pangale vastuvõetavad, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem. Rahandus- ja justiitsministrit volitatakse teostama vastavaid toiminguid.

Aktsiate märkimisega võetakse Eesti Vabariigile rahaline kohustus. Aktsiakapitali suurendamist käsitleva Riigikogu otsuse heakskiitmise aluseks on EV Põhiseaduse § 65 p 10, mille kohaselt Riigikogu otsustab Vabariigi Valitsuse ettepanekul riigilaenude tegemise ja riigile muude varaliste kohustuste võtmise. Eelnõu vastuvõtmiseks otsusena on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus, sest tegemist on riigile varalise kohustuse võtmisega põhiseaduse § 104 p 15 tähenduses.

Eesti on panga aktsiaid märkinud kolmel korral: pangaga liitudes 1000 aktsiat, 1997. a jõustunud kapitalisuurenduse käigus samuti 1000 aktsiat ning 2011. a 1001 aktsiat (millest 900 on sissenõutavad ning 101 sisse makstud panga reservide arvelt). Seega on Eestil enne käesolevat kapitalisuurenduse ringi 3001 aktsiat, millest 626 on sissemakstavad ja 2375 sissenõutavad. Peale 403 uue aktsia märkimist saab Eestil olema 3404 aktsiat, millest 1029 on sissemakstavad ja 2375 sissenõutavad. Protsentuaalselt on Eesti osalus panga aktsiakapitalis 0,1%. Kui kõik tänased aktsionärid osalevad kapitalisuurenduses, siis see osaluse määr ei muutu.

3. Riigikogu otsuse eesmärk ja sisu

Otsusega annab Riigikogu nõusoleku suurendada Eesti Vabariigi osalust Pangas 403 sissemakstava aktsia ulatuses koguväärtuses 4 030 000 eurot vastavalt panga juhatajate nõukogu 15. detsembri 2023.a resolutsioonis nr 265 märgitud tingimustele. Justiitsministrit ja rahandusministrit volitatakse tegema aktsiate märkimiseks vajalikke toiminguid. Otsus jõustub selle allakirjutamisel.

Aktsiate eest tuleb tasuda viie võrdse (806 000 eurot) aastase osamaksena. Esimene osamakse tuleb teha hiljemalt 30. aprillil 2025. a või 60 päeva pärast märkimiskirja jõustumist olenevalt sellest, kumb on hilisem. Ülejäänud neli osamaket tasutakse hiljemalt 30. aprillil kuni 2029 a.

Panga sissemakstava kapitali suurendamise eesmärk on tugevdada panga toetust Ukrainale Venemaa agressiooni ajal ja hiljem riigi taastamisel. Toetuse mõju suurendamiseks on oluline tegutseda koordineeritult teiste Ukrainat abistavate rahvusvaheliste finantsasutustega. Samal ajal jätkub majandusarengu ja -ülemineku toetamine ka panga senistes tegevusriikides.

Pank on suurim institutsionaalne investor Ukrainas ning on olnud seal tegev juba kolmkümmend aastat. Kokku on ta selle aja jooksul rahastanud üle 500 projekti, millest 2/3 on läinud erasektoris, kogusummas üle 18 miljardi euro. Ukraina osakaal panga laenuportfellis on 8,8 %, mis annab kõrge teise koha. Otseinvesteeringud selles praegu eriti kõrge riskiga keskkonnas (eriti aga energeetika-, taristu- ja põllumajandussektoris) on jätkunud ka peale täiemahulise sõja algust. Pank on alates sõja algusest Ukrainasse investeerinud üle 4,5 mld euro.

4. Eelnõu terminoloogia

Otsuse eelnõus ei esine õigusaktides varem kasutamata termineid.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri antud küsimust.

5. Otsuse mõjud

Otsusega nõustumine näitab aktsionäride toetust panga tegevusele, sh Ukraina toetamisele. Tugevam kapitalibaas võimaldab teha kõrgema riskiga operatsioone Ukrainas, mis aitab kaasa Ukraina makromajandusliku- ja finantsstabiilsuse tagamisele, vastupanu- ja taastumisvõime tugevdamisele ning hoida riiki ja teenuseid toimivana.

Panga hinnangu kohaselt võib panga aastane investeeringute maht Ukrainas kasvada kolme miljardi euron aastatel 2027-2032, mis on kaks korda suurem võrreldes täiemahulise sõja aja ning kolm korda suurem summa võrreldes selle sõja eelse rahastusega. Investeeringud kasvaksid kõigis panga tegevusvaldkondades – tööstuses, taristuses, põllumajanduses, kaubanduses ja finantssektoris. Siiski moodustaks panga panus vaid kümnendiku nende sektorite prognoositavast (Maailemapank) rahastusvajadusest kuni aastani 2032.

Kui pank kasutas 2023. ja 2024. aastatel Ukraina finantseerimisel riskide jagamiseks ka muude doonorite ning panga aktsionäride garantiisid/toetusi, siis kapitalisuurenduse jõustumisel seda enam vaja ei oleks.

Rahastamismahtude kasv on vajalik Ukraina makromajandusliku stabiilsuse hoidmiseks sõja ajal ning ulatuslike taastamisvajaduste tõttu suuri investeeringuid nõudvates sektorites, eriti aga taristus ja energeetikas. Pank ei tegutses Ukraina toetamisel üksi vaid koostöös ja koordineeritud viisil teiste rahvusvaheliste rahastajatega. Pank on aktiivne osaline Ukraina mitmepoolse abistamise koordineerimise platvormis (*Multi-Agency Donor Coordination Platform* - MDCP), mida juhivad koos USA, EL ja Ukraina ning kus Eesti on vaatlejariik.

Eesti jaoks on väga oluline lisaks kahepoolsele abiandmisele Ukrainat toetada ka rahvusvaheliste finantsasutuste kaudu, kuna nii on võimalik ellu viia suuremaid/keerulisemaid projekte ja kasutada panga oskusteavet. Nii ei lange üksikutele liikmesriikidele laenu haldamisega seotud koormust ning välditakse ka Ukraina ametiasutuste halduskoormuse liigset suurenemist.

Kapitalisuurendus võimaldab mingil määral (kuni 1/10 võrra) suurendada aastase rahastamismahu taset ka ülejäänud maades (v.a. Venemaa ja Valgevene, kus on tegevus peatatud).

7. Otsuse rakendamiseks vajalikud kulutused

Otsuse rakendamine toob Eestile kaasa märgitud aktsiate eest tasumise rahalise kohustuse summas 4 030 000 eurot võrdsete osamaksetena ajavahemikul 2025-2029. Tegemist on finantseerimistehinguga ning otsene mõju Eesti riigieelarve tasakaalule puudub.

Otsuse rakendamisest ei teki riigile otseseid rahalisi tulusid.

8. Riigikogu otsuse ja aktsiate märkimise jõustumine

Riigikogu otsus jõustub selle allakirjutamisel.

Sissemakstavate aktsiate märkimiseks edastab liige nõutavad märkimisdokumendid pangale: märkimiskiri, millega märgitakse sissemakstavad aktsiad kooskõlas märkimiskirjas toodud arvuga; kinnitus, et liige on nõuetekohaselt teinud kõik seadusandlikud ja muud sisemised toimingud, mis on vajalikud märkimise tegemiseks; ja lubadus esitada toimingute kohta pangale nõutavat teavet. Märkimiskiri jõustub ja selle alusel tehtud märkimine loetakse sooritatuks jõustumiskuupäeval (31.12.2024. a) või päeval, mil pank teatab aktsiaid märkinud liikmele, et liikme poolt esitatud dokumendid on pangale vastuvõetavad, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Otsuse eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Välisministeeriumile ja Justiitsministeeriumile.

Esitab Vabariigi Valitsus2024. a

(allkirjastatud digitaalselt)